

Gartneribranchens finansielle fremtid set fra Nordea

Danske Prydplanters temadag

Henrik Damsgaard
Områdedirektør, Nordea
4. november 2009

Agenda

- **Finanskrisen**

- Udløsende faktorer
- Forløbet indtil nu

- **Hvad nu?**

- Forventninger til den økonomiske udvikling
- Kreditklemme?
- Ny regulering
- Fokusområder for gartnervirksomheder – set fra en finansiel leverandør

- **Dialog**

Vores adfærd er en konsekvens af de vi oplever/ser kombineret med den viden vi har

Hvis vi ændre adfærd, så skal vi påvirke både det vi ser og det vi ved

Der er utrolig meget psykologi i denne krise

Er hun attraktiv??

Finanskrisen – udløsende faktorer

- Lave pengepolitiske renter uden (traditionel) inflation
- Øget gearing af egenkapital i den finansielle sektor
- Ændrede, mindre konservative, regler for nedskrivninger (IAS 39)
- Rigelig kapital og likviditet betød manglende prissætning af risiko

... og i Danmark suppleret med

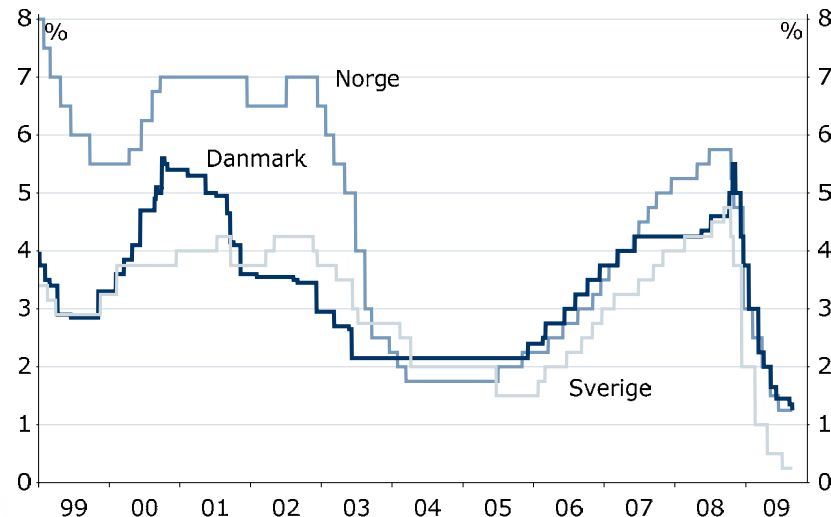
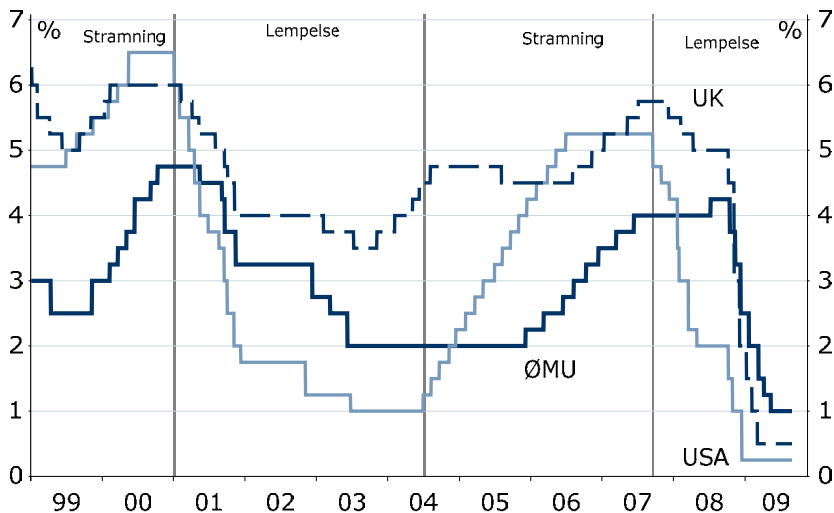
- Ikke bæredygtig vækst i en række pengeinstitutter
- Implementering af IAS 39

Forløbet indtil nu

- **Den mørkeste fase: Q4 2008 – Q1 2009**
- **Væk fra afgrunden: Q1 2009 – Q2 2009**
- **”Land i sigte”?: Q3 2009 –**

Frit spil for rekordlave renter...

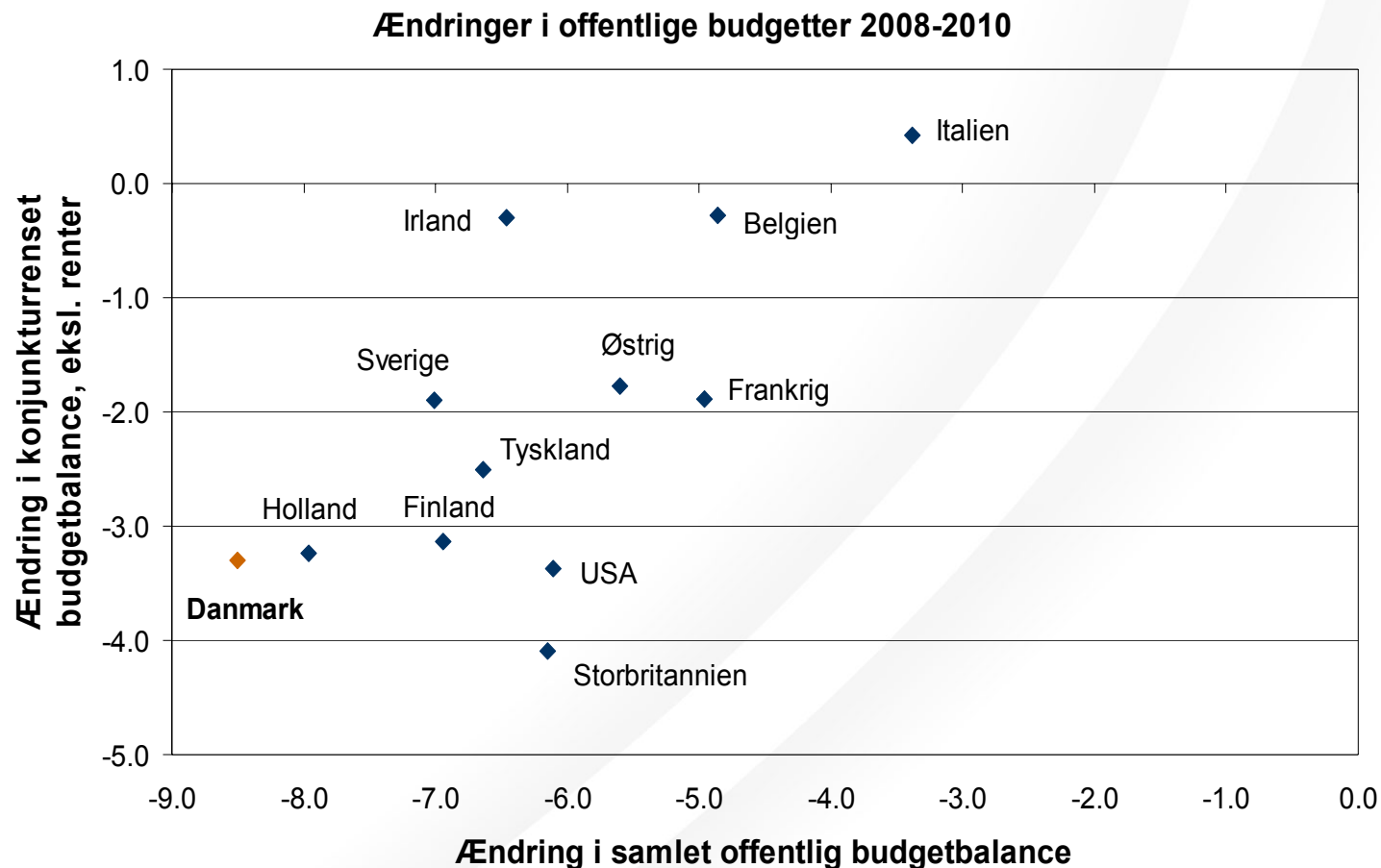

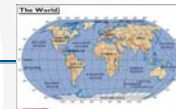
... og (igen) for konsekvenserne af en slap pengepolitik

Udfordringen...

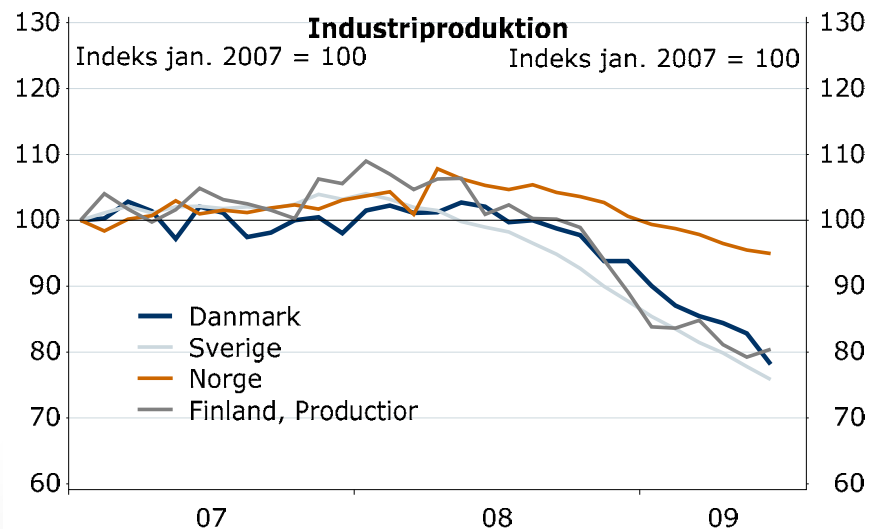
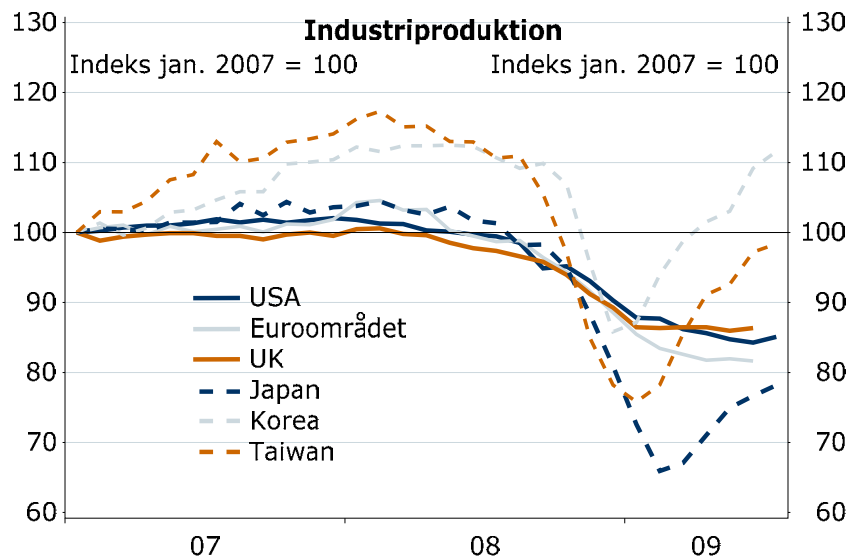

Verdensrekord i lempelig finanspolitik

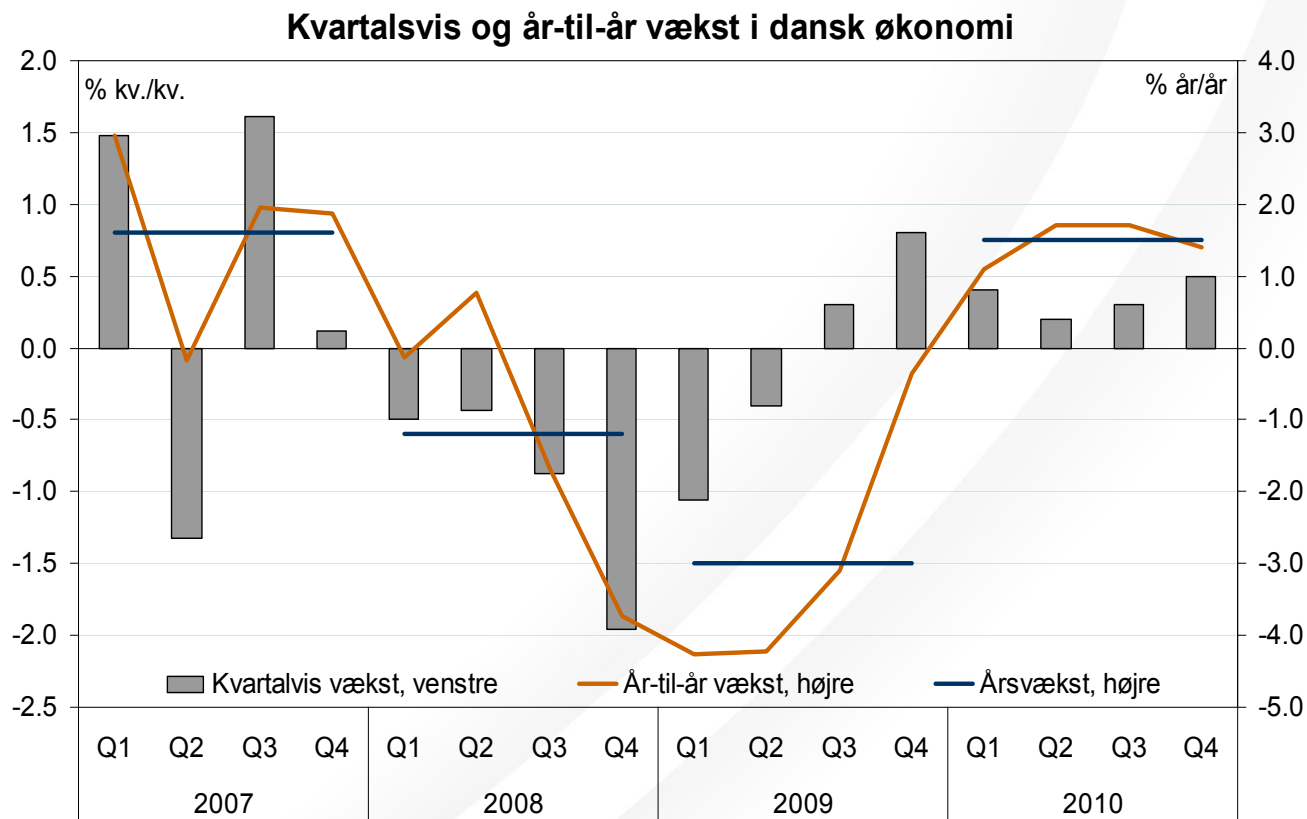

Det går stærkt i Asien, trægt i Norden

I Danmark går det (snart) fremad...

Prognosen i tal

(med 1,5% realvækst i 2012 når vi lige op på BNP-niveauet for 2007)

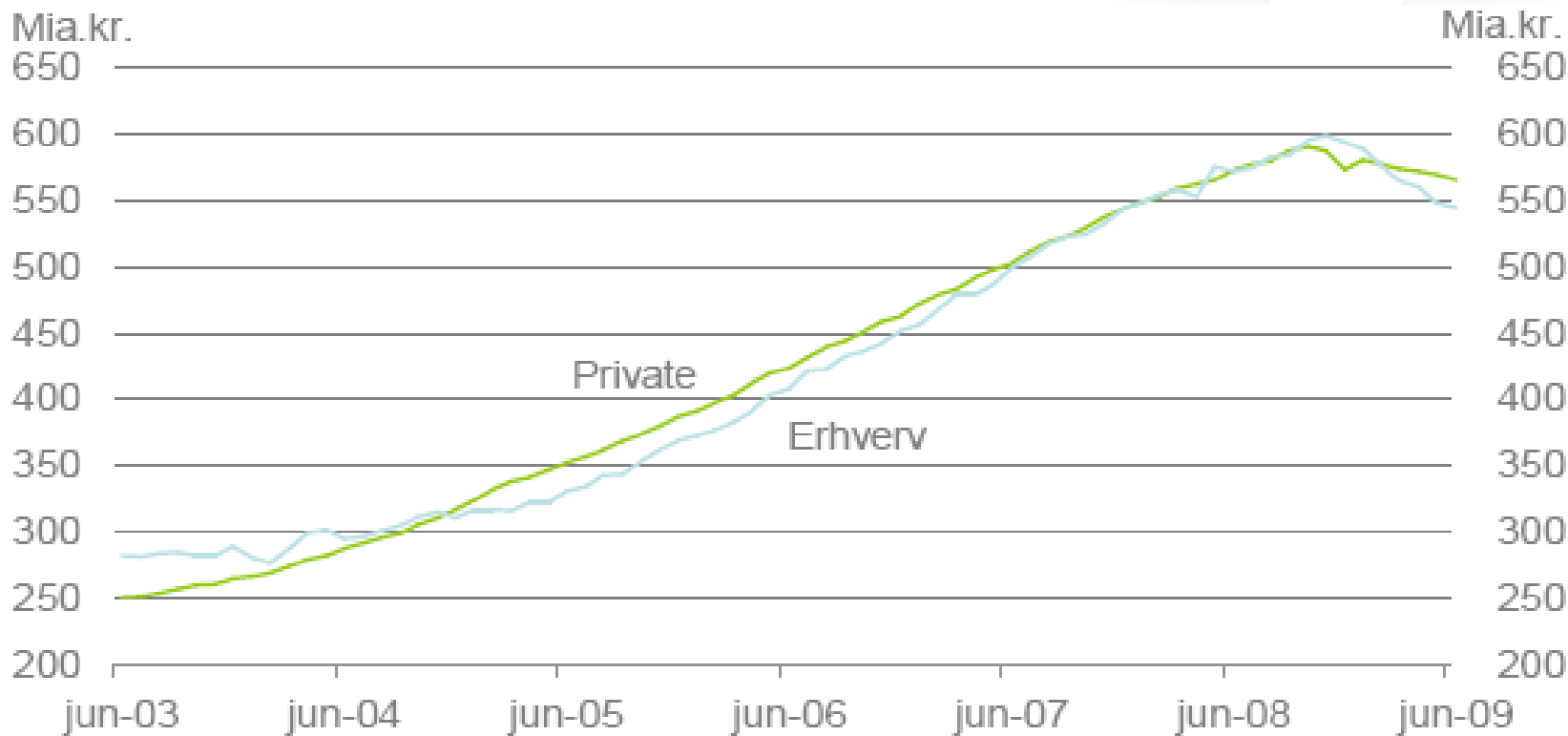
Danmark: makroøkonomiske nøgletal (realvækst i pct. med mindre andet er angivet)

	2007	2008	2009E	2010E	2011E
Privatforbrug	2.4	-0.2	-3.5	2.1	1.7
Offentligt forbrug	1.3	1.5	1.8	1.8	1.2
Faste bruttoinvesteringer i alt	3.1	-5.1	-7.2	-3.7	0.6
- offentlige investeringer	-10.0	5.2	13.9	9.0	-2.5
- boliginvesteringer	4.8	-9.8	-13.6	-9.1	-4.9
- faste erhvervsinvesteringer	4.4	-4.0	-6.6	-2.2	2.7
Lagerinvesteringer*	-0.3	0.2	-0.4	0.3	0.0
Eksport	2.2	2.2	-6.7	4.1	4.1
Import	2.8	3.4	-7.3	4.3	3.6
BNP	1.6	-1.2	-3.0	1.5	1.7
Arbejdsløshed, %	2.7	1.8	3.7	5.7	6.0
Arbejdsløshed, 1000 personer	77.6	50.0	104.1	157.9	167.5
Forbrugerpriser, % årsvækst	1.9	3.4	1.6	2.0	1.5
Timelønninger (DA/LO-området), % årsvækst	3.9	4.6	3.7	2.8	2.3
Huspriser, enfamilie, % y/y	4.5	-4.3	-15.0	-3.0	2.0
Betalings balance - % af BNP	0.7	2.3	2.5	2.5	2.5
Offentlig budgetsaldo - % af BNP	4.5	3.6	-1.8	-4.5	-3.2
Offentlig gæld, % af BNP	26.8	33.3	35.5	38.8	40.9

Er virksomhederne ramt af en kreditklemme?

- Mange virksomheder i ind- og udland har udfordringer, men de færreste har behov for og efterspørger yderligere bankfinansiering
- Virksomhedernes efterspørgsel efter banklån er faldet drastisk
- I Nordea har vi faktisk overskydende likviditet og kapital – og vil meget gerne øge udlånet.
 - Uændret kreditpolitik
- Virksomhederne er – som vi ser det – ikke ramt af en kreditklemme, men konjunkturerne er de vanskeligste længe. Derfor er virksomhederne tilbageholdende med nye investeringer og har mindre behov for driftfinansiering

Pengeinstitutters udlån til private og erhverv

Kilde: Statistik over kreditmuligheder i Danmark

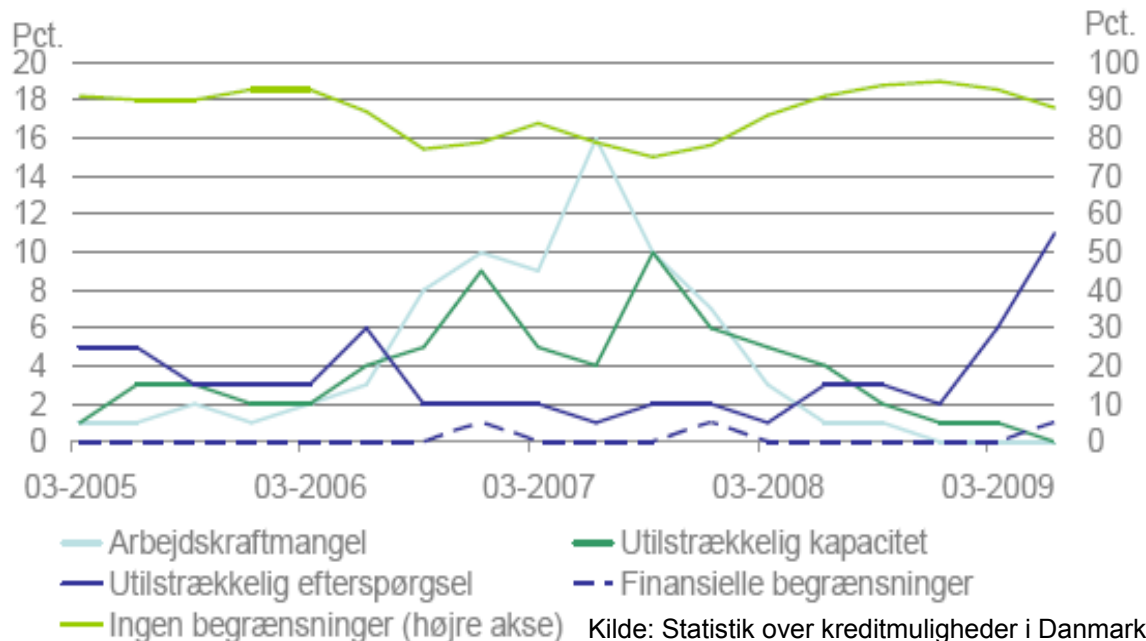
Kreditklemme eller klemt kreditkvalitet

- **Hvorfor føles finansieringsmulighederne forværret**
 - Frem til foråret 2008 var det meget let at fremskaffe fremmedfinansiering
- **Er der bankernes evne eller vilje, der begrænser finansieringsmulighederne?**
- **Et par plancher om den generelle kreditklemmesnak – og hvor Nordeas (og finanstilsynets) påstand er, at det er kreditkvalitet/konjunkturudsigter der begrænser udlån og ikke manglende evne eller “overforskrækkelse”**

Kreditklemme eller klemt kreditkvalitet?

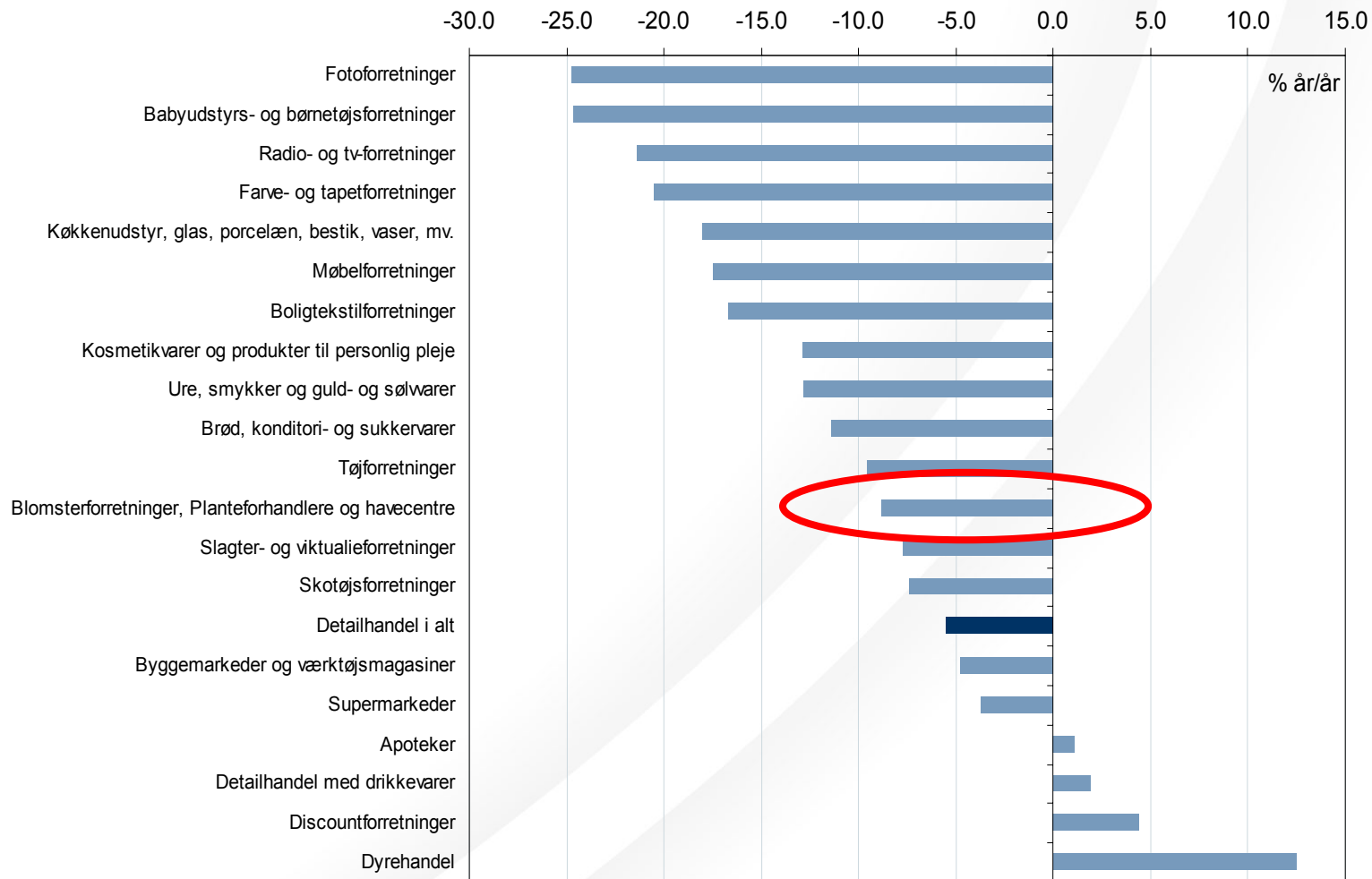
- Mange virksomheder i ind- og udland har udfordringer, men de færreste har behov for yderligere bankfinansiering
- Efterspørgselen efter banklån er faldet drastisk

Figur 4.1 - Årsager til produktionsbegrænsninger i industrien

Kilde: Statistik over kreditmuligheder i Danmark

Styrtdyk i privatforbruget

Gartneriet økonomi

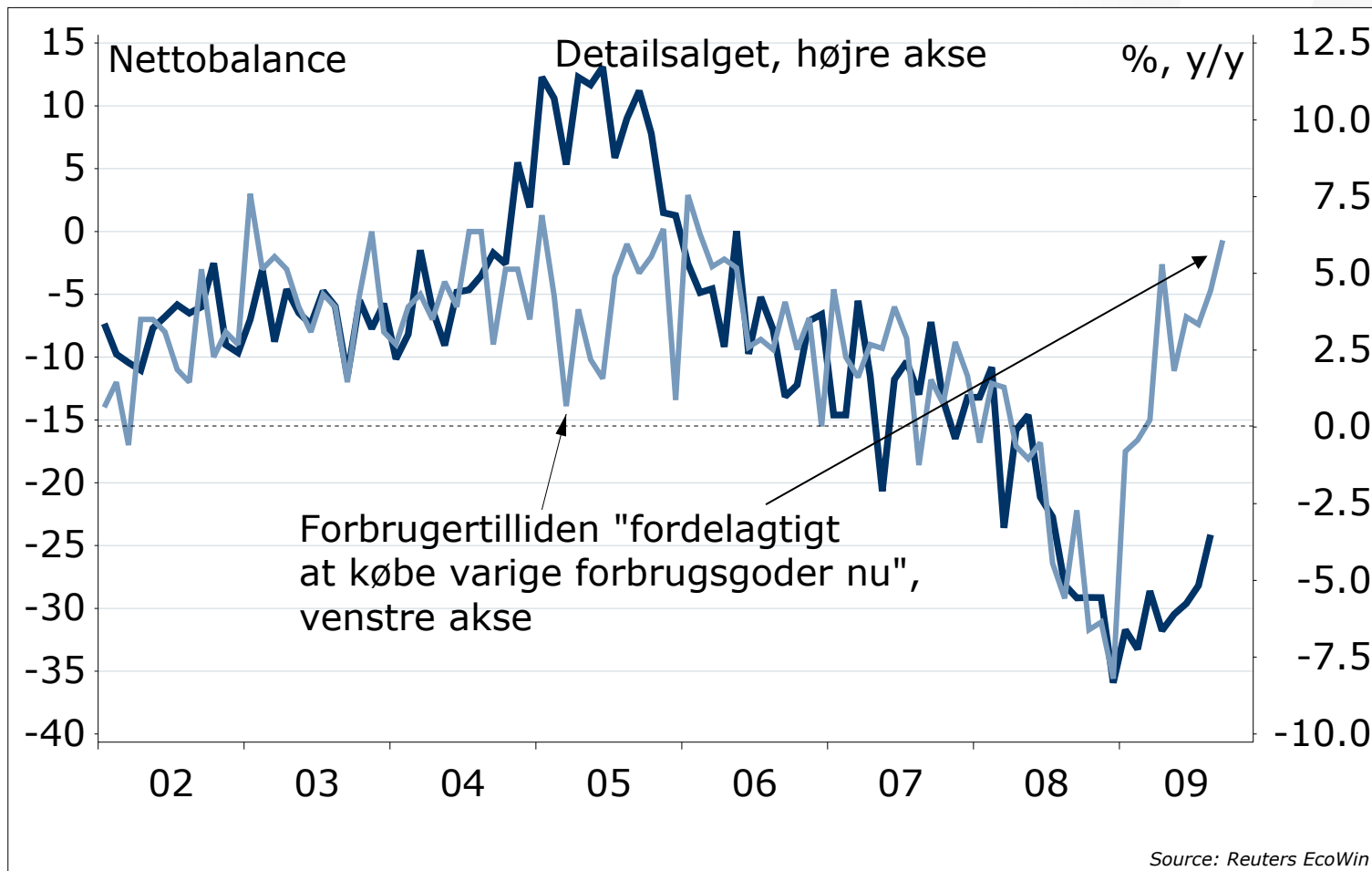
resultat af primær drift 1989-2008

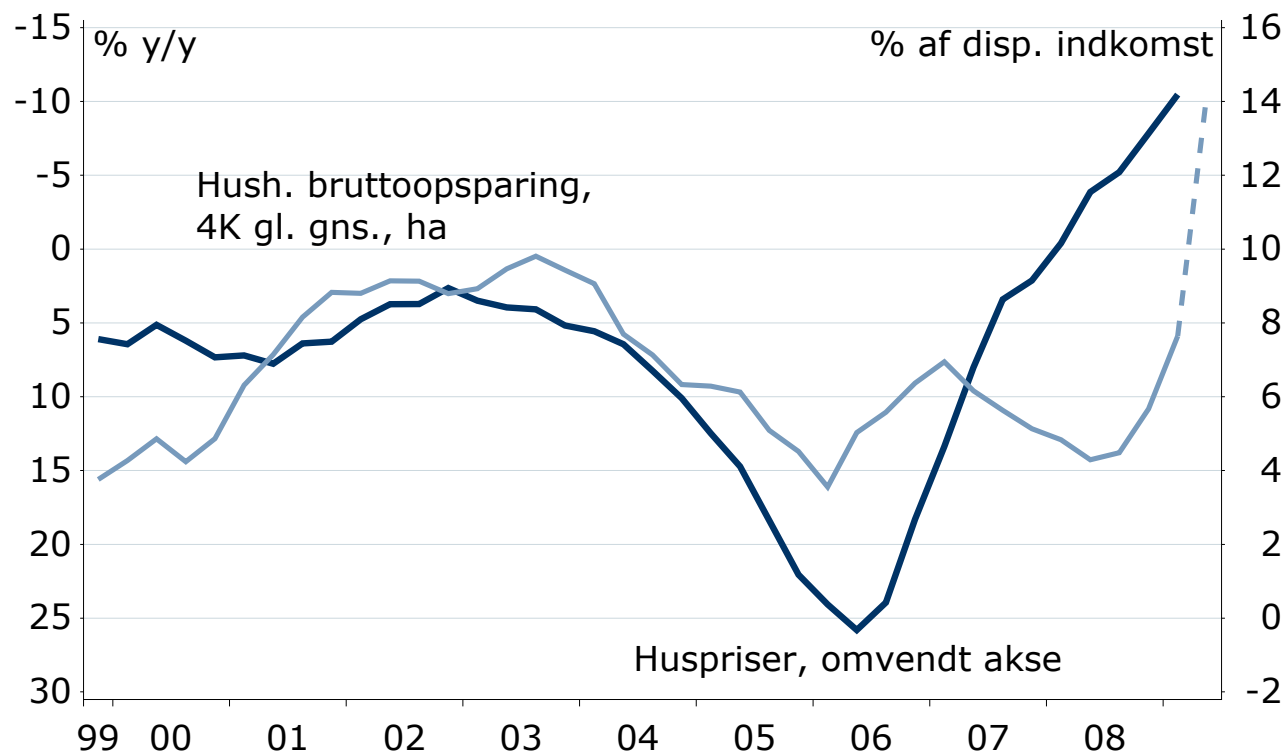
- **Svigtende afsætning/omsætning ramte indtjeningen**
- **”Omvendt” størrelsesøkonomi**
 - De små klarede sig bedst i 2008 (i modsætning til normalt)

Kilde: PK Revisions regnskabsanalyse 2008

Forbrugertilliden peger på stigende detailsalg

Styrtdykket i privatforbruget har allerede sendt husholdningernes opsparing på rekordniveau

Finansiering af gartnerier

- **Gartneri er sammenlignet med landbrug et specialiseret relativt lille erhverv, hvor finansieringskilder kan føle usikkerhed pga manglende kendskab**
- **Dårlige historier fylder meget og huskes længe**
- **Sædvanligvis relativt store tab ved økonomisk sammenbrud**
- **Den individuelle kreditvurdering er dog det vigtigste og rummer aktiv stillingtagen til:**
 - **Driftslederevner, effektivitet, produktivitet og stabilitet i driften**
 - **Omkostningsstyring og -niveau**
 - **Finansieringsprofil og -risiko**
 - **Produktionsapparat, fremtidssikring og investeringsbehov**
 - **Kulturvalg og muligheder for ændret produktion**
 - **Kapitalforhold og sammensætningen af aktiver**

3 fokuspunkter fremadrettet

- udover høj produktivitet, god virksomhedsledelse etc.
- **Når virksomheden vokser, skal indtjeningen vokse med.**
 - Følger indtjeningen ikke volumen, bliver man for sårbar i perioder med lavkonjunktur
- **Når udsvingene i indtjeningen bliver større, kræves der en større buffer i økonomien.**
 - Monokultur med lang produktionstid/specialindretning
 - Enten ”gynger og karruseller” eller ”kun gynger og en stor økonomisk stødpude”
- **Økonomien være baseret på en sund primær drift**
 - Sammenhæng mellem stort afkast (eller lav finansieringsydelse) og risiko

Hvad er så Nordeas råd til optimal sejlføring overordnet set

- Forstå din virksomhed – hvordan er det den tjener penge.
- Forstå risiciene – og sørg for at der laves stress tests
 - God corporate governance er også risikostyring, hvor kapitalstruktur og likviditetsberedskab i højere grad skal på dagsordenen
- Opfører vi os ordentligt – kan det vi gør forklares (CSR)
- De nye regnskabsregler – IFRS – ændrer fundamentalt regnskabs aflæggelsen. Vi må ikke være forsigtige.
- Er finansieringen for næste sæson på plads ?
- Har din virksomhed mange banker (ingen har et ansvar) eller har den en klar hovedbank ? Relations banken vinder over den produktorienterede bank
- Vær aktiv overfor banken – hvis der er udfordringer, så må det ikke være banken der opdager det

Hvad er det så banken lægger vægt på hos ejer/ledelse?

Helt overordnet er det

- **Ledelsens evne til at afveje vækst i forhold til risici**
 - Evnen til at finde de rigtige vækstveje
 - Evnen til at risikovurdere og prioritere vækstvejene
 - Evnen til at træffe beslutninger på et veldokumenteret og oplyst grundlag (For pokker hvor der tages mange intuitive beslutninger)
 - Evnen til at holde fokus
 - Evnen til at handle rettidig
 - Evnen til at følge op på og controlle den løbende drift
- **Vi forudsætter således, at ledelsen sikrer en værdiskabende vækst uden at miste styring og handlefrihed.**

Det er forskelligt hvor hårdt bankerne er ramt og derfor reagerer de også forskelligt. Generelt gælder det dog:

- At man som bank vil tæt på virksomheden og kende virksomhedens risici (og dermed også bankens risici)
 - Robust budgetmateriale
 - En solid driftsopfølgning tilpasset virksomhedens situation
- At kreditterne vil blive mere figursyet – kreditterne vil blive justeret til det forventede behov
- At banken ønsker at have sine faciliteter afdækket på fornuftig vis
- At strukturen skal være på plads og soliditeten fornuftig
- At prisen på penge er steget

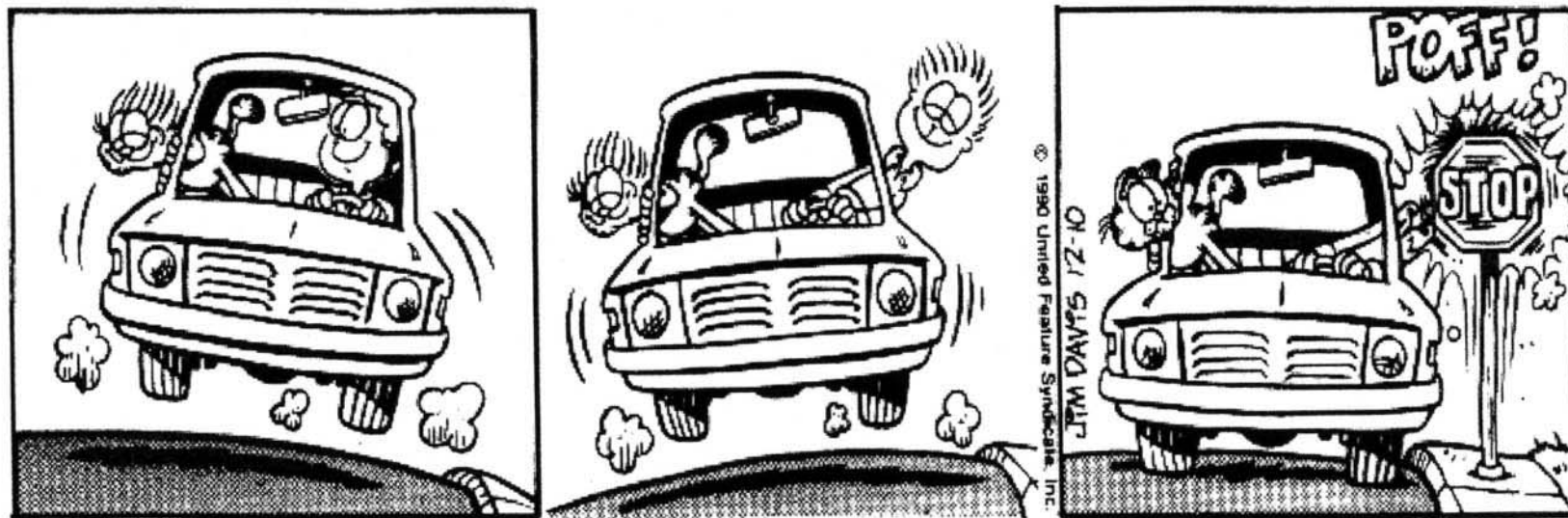
Stil krav til kvaliteten af den rådgivning du får i din bank!

- **Sikre dig at:**
 - Du har en kompetent erhvervsrådgiver i din bank
 - Din erhvervsrådgiver forstår din virksomhed
 - Du har en erhvervsrådgiver som melder klart ud
- **Finansiell tryghed i min bog er, at du ved hvad din erhvervsrådgiver tænker og at du ved hvad der skal til for at vedkommende er tryk ved situationen**

Vel tager fanden de bagerste i et svært marked – men!!!!

- **Det er i et svært marked at morgendagens vindere træder i karakter**
- **I mørke er alle katte grå – men der er altså nuancer i virkeligheden. Der er brancher/virksomheder som vil profitere af krisen**
- **Det er mange år siden at opkøbskandidater har været så realistisk prissat – når vi taler om gartnerier skal man dog passe ekstra meget på!!**
- **Vi må ikke tale hinanden ned i et sort hul – krisen skal angribes proaktivt**

Og husk - ikke alle løsninger passer lige godt til alle

Tak.

Henrik Damsgaard
Nordea

Links

Seneste Gartnerirapport (fra 2007)

<http://www.foi.life.ku.dk/Publikationer/Statistikker/~media/Foi/docs/Publikationer/Statistikker/Gartneri/Serie%20D%202007.ashx>

Gartneristatistik fra PKrevision

<http://www.pkrevision.dk/sites/default/files/Regnskabsanalysen%202008.pdf>

Danske Prydplanter

<http://www.danskeprydplanter.dk/#1-forside>

Gartnerirådgivningen ved Dansk Landbrugsrådgivning

<http://www.gartneriraadgivningen.dk/Gartneriraadgivningen.htm>